וי"ו **לֹא** מַשְׁמַע לֵיהּ לדרוש ממנה דרשה (**מַאי** קָאָמַר **רַחֲמָנָא** במה שהוסיפה 'ושופטיך', **הַמְיוּחָדִין** שֶׁבְּשׁוֹפְטֶיךָ ולא למנין הדיינים).

מקשה הגמרא, **אֶלָּא** מַעֲתָּה שדורשים כל מלה יתירה למנין נוסף של דיינים, כמו כן נדרוש 'וְיָצְאוּ' שמשמע שְׁנַיִם, 'וְדָרְשׁוּ' שמשמע שְׁנַיִם, הרי ארבעה נוספים, ואם כך, **לְרַבִּי** יְהוּדָה שדרש מ'זקניך ושופטיך' חמשה דיינים, כשנוסיף עליהם ארבעה, **הֲרֵי כָּאן תִּשְׁעָה, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן** שדרש משם שלשה, כשנוסיף עליהם ארבעה **הֲרֵי כָּאן שִׁבְעָה.** מתרצת הגמרא, מלים אלו 'ויצאו' 'ומדדו' אינם מיותרים למנין, אלא **הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי נָתָן, 'וְיָצְאוּ'**, מלמד שרק חֵן – הדיינים יעסקו במדידה **וְלֹא** שְׁלוּחֵיהֶן, **'וּמָדְדוּ'** מלמד שֶׁאֲפִילּוּ **נִמְצָא** במקום שהוא **בַּעֲלִיל לָעִיר** – גלוי ופשוט שסמוך לעיר זו, **הָיוּ** הזקנים **מוֹדְדִין, שֶׁמְּצוּיָה לַעֲסוֹק בִּמְדִידָה.**

אומרת הגמרא, **מַתְנִיתִין** שאמרה שדיינים מן הסנהדרין מודדים, ולא הצריכה שאף המלך והכהן הגדול ימדדו, **דִּלְמָא כִּרְבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, 'זְקֵנֶיךָ' זוֹ סַנְהֶדְרִין, 'שׁוֹפְטֶיךָ' זֶה מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל,** וכיצד הם רמוזים ב'שופטיך', **מֶלֶךְ דִּכְתִיב "מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ", כֹּהֵן גָּדוֹל דִּכְתִיב "וְנָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשּׁוֹפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה וגו'"**, שמשמעו השופט הממונה על הכהנים שהוא כהן גדול.

מסתפקת הגמרא, **אִיבַּעְיָא לְהוּ, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב** שחולק על משנתינו, האם **בְּמֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל** בלבד **הוּא דְּפָלִיג** וסובר שצריך מלך וכהן, **אֲבָל בְּסַנְהֶדְרֵי** אינו חולק על המשנה במנין הדיינים, אלא **אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה** שאמר חמשה, **אִי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן** שאמר שלשה **סַבְרָא לֵיהּ, אוֹ דִלְמָא, בְּסַנְהֶדְרֵי נַמִּי פָּלִיג** על השיטות שבמשנה, ומה שאמר 'זקניך' אלו סנהדרין, היינו **עַד דְּאֵיכָּא כּוּלָּהּ סַנְהֶדְרֵי** גדולה במדידה.

אָמַר רַב יוֹסֵף, תָּא שְׁמַע לפשוט מברייתא שנאמרה בענין זקן ממרא, **מְצָאן** וְזֶן **מַמְרֵא** לחכמי הסנהדרין **אֲבִי פַּגִּי** – מקום בתוך חומת ירושלים **וְהַמָּרָה עֲלֵיהֶן** – ששאל מהם שם את שאלתו, והלך למקומו והורה אחרת ממה שהשיבו לו, **יָכוֹל תְּהֵא הַמָּרָאתוֹ הַמָּרָאָה,** להתחייב עליה מיתה, **תַּלְמוּד לוֹמַר** באותה פרשה, **"וְקָמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם" שֶׁהוּא לִשְׁכַּת הַגָּזִית הַסְּמוּכָה לְעֶזְרָה, מִלְּמַד שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם** לחיוב זקן ממרא. ומדקדק רב יוסף, **דְּנָפוֹק כַּמָּה** – כמה דיינים מן הסנהדרין יצאו ממקומם, **אִילֵימָא דְּנָפוֹק מִקְצָתָן** ומקצתן עדיין נשארו במקומם, מדוע יש בכך המראה, **דִּלְמָא הָנָךְ דְּאֵיכָּא נַמֵּי בְּוָתֵיהּ סְבִירָא לְהוּ** – שמא אותם שנותרו בפנים סוברים כמותו, **אֶלָּא פְּשִׁיטָא** מדובר כאן **דְּנָפוֹק כּוּלְּהוּ** – שיצאו כל הסנהדרין ממקומם, **וּלְמַאי** – לאיזה צורך יצאו, **אִי** יצאו **לְדָבָר חֲרִישׁוֹת, מִי מָצוּ נָפְקֵי** – וכי מותר להם לצאת כולם **וְהָכְתִיב "שָׁרַרְתְּ אַגֵּן הַמָּהַר אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג"** ונדרש פסוק זה לענין הסנהדרין, שלא יחסר ממנה כדרך מזיגה שהיא שליש יין ושני שליש מים, ומכאן למדנו **שֶׁאִם נִצְרַךְ אֶחָד מֵהֶם לָצֵאת** מלשכת הגזית, יבדוק, **אִם יֵשׁ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה** דיינים **כְּנֶגֶד סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה** שהם שליש מסנהדרין גדולה, **יוֹצֵא, וְאִם לָאו, אֵינוֹ יוֹצֵא,** הרי שלא יתכן שיצאו כולם לדבר הרשות, **אֶלָּא פְּשִׁיטָא** שיצאו כולם **לְדָבָר מִצְוָה, לְמַאי** – לצורך איזו מצוה יש צורך שתצא כל הסנהדרין, **לְאוּ לְמִדְרַשׁ עִגְלָה** – האם לא לצורך מדידת העיר הקרובה להבאת עגלה ערופה, **וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא** שאמר 'זקניך' זו סנהדרין, ונפשוט מכאן שכוונתו לכל הסנהדרין, וחולק על התנאים שבמשנה, שאמרו שלשה או חמשה.

אָמַר לֵיהּ אַבָּיֵי לרב יוסף, **לֹא,** אין מכאן ראיה לכך, **דִּלְמָא** לא יצאו הסנהדרין לצורך מדידת עגלה ערופה, אלא **לְהוֹסִיף עַל הָעִיר** ירושלים **וְעַל הָעֲזָרוֹת** שבמקדש, שדבר זה נעשה רק על ידי הסנהדרין כולה, **כְּדְתָנַן** במשנה בסנהדרין, **אֵין מוֹסִיפִין** שטח **עַל הָעִיר** להתקדש בקדושת ירושלים, **וְעַל הָעֲזָרוֹת** להתקדש בקדושת עזרה **אֶלָּא בְּבֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד.**

תַּנְיָא מפורש בברייתא **כְּוָתֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף** – כפי שפירש רב יוסף את הברייתא דלעיל, **וְהוֹכִיחַ** משם שרבי אליעזר בן יעקב חולק על משנתינו, **מְצָאן** זקן ממרא לסנהדרין **אֲבִית פַּגִּי וְהַמָּרָה עֲלֵיהֶן, כְּגוֹן שֶׁיָּצְאוּ לְמִדְיַת עֶגְלָה אוֹ לְהוֹסִיף עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת, יָכוֹל תְּהֵא הַמָּרָאתוֹ הַמָּרָאָה, תַּלְמוּד לוֹמַר 'וְקָמְתָּ וְעָלִיתָ** אל המקום', **מִלְּמַד שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם,** הרי מצינו שתנא זה סובר שצריך את כל הסנהדרין למדידה, והיינו רבי אליעזר בן יעקב.

שנינו במשנה, **נִמְצָא טָמוּן בְּגַל אוֹ תָּלוּי בְּאִילָן** לא היו עורפין. שואלת הגמרא, **לֵימָא מַתְנִיתִין** שממעטת טמון מ'באדמה' שמשמעו על פני האדמה מעליה, **רַבִּי יְהוּדָה הִיא וְלֹא רַבָּנָן** שנחלקו בעין זה בענין שבחה, כשהיה העומר טמון, **דְּתַנְיָא,** נאמר בפסוק **'וְשָׁבַחְתָּ עוֹמֶר בַּשָּׂדֶה',** 'בשדה' משמע על פני השדה, **פָּרַט לְטָמוּן** בתוכה שלא חל עליו דין שבחה, **דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, 'בַּשָּׂדֶה'** משמעו אף בתוך גופה של שדה, **לְרַבּוֹת** אף **אֶת** העומר **הַטָּמוּן** בה. הרי שלרבנן, כשם ש'בשדה' משמע בגופה של שדה, כך 'באדמה' משמע בגופה של אדמה, ואדרבא, היה לנו לרבות את הטמון.

אָמַר רַב, אֲפִילּוּ תִּימָא שהמשנה שממעטת טמון היא כשיטת **רַבָּנָן,** אין בכך קושי, כי המשמעות של 'בשדה' או 'באדמה' משתנית לפי ענין הפסוק, **הָכָא** בעגלה ערופה **מֵעָנְיֵנֵיהּ דִּקְרָא** – מתוך ענין הפסוקים יש ללמוד שבא למעט טמון, ואילו **הָתָם** בשבחה **מֵעָנְיֵנֵיהּ דִּקְרָא** יש ללמוד שבא לרבות את הטמון. ומבאר רב כיצד מבינים זאת מתוך הפסוקים. כאן בעגלה ערופה, **דִּכְתִיב 'כִּי יִמָּצֵא חָלָל'** שמשמעו **הֵיכָא דְּמִשְׁתַּכַּח** – בכל מקום שימצא, ואף הטמון בגל, הרי אין צורך לפסוק נוסף לרבות את הטמון, ואם כך, כשכתבה תורה אחר כך **'בָּאֲדָמָה',** ודאי הכוונה על פני האדמה **פָּרַט לְטָמוּן. וְהָתָם** בשבחה למדים זאת **מֵעָנְיֵנֵיהּ דִּקְרָא, דִּכְתִיב** בו **"כִּי תַקְצוֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עוֹמֶר** בשדה", ומתוך הסמיכות של 'ושכחת' ל'קצירך' משמע, שענין **שִׁכְחָה** הוא **דּוֹמְיָא דְּקָצִיר, מָה קָצִיר** אינו אלא **בָּגְלוּי** על פני השדה, **אַף שִׁכְחָה** אינה נוהגת אלא **בָּגְלוּי,** והרי אין צורך בפסוק נוסף למעט את הטמון, וכשאחר כך **כָּתַב רַחֲמָנָא 'בַּשָּׂדֶה',** ודאי הכוונה **לְרַבּוֹת אֶת הַטָּמוּן** בגופה של שדה.

שואלת הגמרא, **לְרַבִּי יְהוּדָה נַמִּי** שפוטר עומר טמון מדין שבחה, מדוע הוצרך למעטו מ'בשדה', **תֵּיפוֹק לֵיהּ** כדברי רב **מִ'שָּׁכְחָה' דּוֹמְיָא דְּ'קָצִיר'** האמור בתחילת הפסוק. משיבה הגמרא, **אִין הָכִי נַמִּי** – אכן רבי יהודה למד זאת מהיקש זה. שואלת הגמרא, **וְאֶלָּא** אם כך **'בַּשָּׂדֶה'** שכתבה תורה, לדברי רבי יהודה שאינו מרבה את הטמון, **לְמָה לִי.** משיבה הגמרא, **מִיבָּעֵי לֵיהּ לְרַבּוֹת** ממנו **שִׁכְחַת קָמָה** – שאף אם היתה השכחה בתבואה מחוברת, ששכח פינה בשדה והניח מלקצרה, חל עליו האיסור של 'לא תשוב לקחתו', שכך משמע, 'ושכחת עומר' או 'ושכחת בשדה' לרבות שכחת קמה.

שואלת הגמרא, **וְרַבָּנָן** המרבים את העומר הטמון מ'בשדה', **שִׁכְחַת קָמָה מְנָא לְהוּ** לחייב, משיבה הגמרא, **נַפְקָא לְהוּ מִ'כִּי תַקְצוֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ** ושכחת' ומסמיכות 'שדך' ל'ושכחת', משמע ששכח מקצת משדהו, לרבות שכחת קמה. שואלת הגמרא, **וְרַבִּי יְהוּדָה** שלמד לרבות שכחת קמה מ'בשדה', מה ילמד מ'בשדך ושכחת'. משיבה הגמרא, **מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,** שמ'בשדך ושכחת' יש למעט **פָּרַט לְשֶׁצָּפוּ עוֹמָרִין** באויר על ידי הרוח ונפלו **לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ** ומתוך שהיה סבור שהם של חברו שכחם, שאין נוהג בהם דין שכחה, כיון שאינם בשדך.

שואלת הגמרא, **וְרַבָּנָן** שלמדו מ'בשדך' לרבות שכחת קמה, מנין ילמדו למעט צפו עומרין לשדה חבירו שאינם שכחה. משיבה הגמרא, חכמים למדים דין זה, **מִ'בַּשָּׂדֶה' 'בְּשָׂדֶךָ'** – ממה שהיתה יכולה תורה לכתוב כי תקצור קצירך 'בשדה', וכתבה 'בשדך', מכ"ף זו למדים רבנן שאם היתה השכחה שלא בשדך, אינה שכחה, אבל

המשך בעמוד קצה

מעיקר המלה 'בשדה' למדו לרבות שכחת קמה. **וְרַבִּי יְהוּדָה** שלא למד מכאן שכחת קמה, משום נצרך לו את עיקר הפסוק למעט צפו עומרים לתוך שדה חברו, לא רצה ללמוד זאת מן היתור של הכ"ף, כי **'בַּשָּׂדֶה' 'בְּשָׂדְךָ' לֹא מַשְׁמַע לֵיהּ** שזהו יתור שניתן לדורשו, שגם ללא דרשה ניתן לכתוב 'בשדך' עם כ"ף, אם כן מ'בשדה' הוא צריך ללמוד שכחת קמה, ואין לו דרשה למעט טמון.

בהקשר לדין זה שהוזכר בענין שכחה, צפו עומרין לתוך שדה חברו, מביאה הגמרא את ספקו של רבי ירמיה. **בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה, צָפּוּ עוֹמָרִין לְתוֹךְ שָׂדֵהוּ** – היו העומרים באויר שדהו, ולא על שדהו ממש, כגון על גבי אבן או עמוד, או על עומרים אחרים, ושכחם, **מַהוּ**, האם חל עליהם דין שכחה או לא, והספק הוא, **הַאם אֲוִיר שָׂדֶה כְּשָׂדֶה דָּמֵי אוֹ לָאו כְּשָׂדֶה דָּמֵי.**

אָמַר לֵיהּ רַב כָּהֲנָא לְרַב פָּפָּי, וְאָמְרֵי לָהּ, רַב כָּהֲנָא לְרַב זְבִיד, תִּפְשׁוֹט לֵיהּ את ספקו של רבי ירמיה, **מִדְּרַבִּי אַבָּהוּ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, דְּאָמַר, פָּרַט לְשָׁצְפוּ עוֹמָרִין לְתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵירוֹ** שאז לא חל עליהם דין שכחה, והבין רב כהנא, ש'צפו' פירושו שהעומרים עומדים באויר שדה חברו על גבי משהו, ואינם על שדהו ממש, ומבואר בכך, שגם אם העומרים צפים ואינם על גבי השדה ממש, **דַּחֲבֵירוֹ אֵין** – אז מיעטתו תורה מדין שכחה, אבל **לְתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵירוֹ**, גם אם אינם על השדה ממש **לֹא** מיעטה תורה, וחל עליהם דין שכחה. דחה רב פפי או רב זביד את הראיה, ואמר לרב כהנא, **וְלֵימְעֵמֵיךְ** שהבנת ש'צפו' שהזכיר רבי אלעזר, פירושו שעמדו באויר שדה חברו, אם כך משמע, שגם **לְתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵירוֹ, צָפּוּ אֵין** – אז מיעטתו תורה מדין שכחה, אבל אם הם **מוּנָּחִין** בשדה חברו ממש **לֹא** מיעטה תורה, וחל עליהם דין שכחה, וכיצד אפשר לומר כך, **וְהָא** סוף סוף, הרי **בְּעֵינָן** שהעומר ישכח **'בְּשָׂדְךָ'** כדי שיחול עליו דין שכחה, שהרי זהו לימודו של רבי אלעזר, **וְלֵיכָּא** – וגם כשהעמרים על הארץ, עדיין אינו מתקיים תנאי זה. **אֶלָּא** ודאי, **לְתוֹךְ שָׂדֵה חֲבֵירוֹ** שאמר רבי אלעזר שאין נוהג בהם שכחה, כוונתו **וַאֲפִילּוּ** הם **מוּנָּחִין** על שדה חברו ממש, **וְהָאי דְּקָאָמַר** רבי אלעזר **צָפּוּ** אין פירושו שהם צפים באויר שדה חברו על גבי משהו, ואינם מונחים, אלא פירושו שהתרוממו ברוח ונפלו לתוך שדה חברו ממש, ונקט כך משום **דְּלֹא מַשְׁכַּחַת לֵיהּ** שישכחו עומרים שלו בשדה חברו, **אֶלָּא בְּצָפּוּ** ברוח באויר שדהו, וכך נפלו לתוך שדה חברו, אבל כשמונחים באויר ייתכן שאף בשדהו לא חל עליהם דין שכחה.

הגמרא מביאה ראיה לפשוט את ספקו של רבי ירמיה, בצפו עומרים בתוך שדהו. **תָּא שְׁמַע** ראיה מברייתא, **עוֹמֶר שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ** בעליו **לְהוֹלִיכוֹ** מן השדה **לָעִיר, וְהִנִּיחוֹ עַל גַּבֵּי** עומר **חֲבֵירוֹ, וּשְׁכָחוֹ,** העומר **הַתַּחְתּוֹן** הרי הוא **שָׁכְחָה, וְהָעֶלְיוֹן** אֵינוֹ **שִׁכְחָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁנֵיהֶם אֵינָן שִׁכְחָה,** העומר **הַתַּחְתּוֹן** אינו שכחה **מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמוּן** תחת העומר העליון, **וְהָעֶלְיוֹן** אינו שכחה **מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף** באויר שדהו, ואינו על שדהו ממש. ומדקדקת הגמרא מכאן, **עַד כָּאן לֹא פְּלִיגִי** התנאים בברייתא **אֶלָּא בְּתַחְתּוֹן** אם הוא שכחה או לא, **אֲבָל בָּעֶלְיוֹן דִּבְרֵי הַכֹּל לֹא הֲוֵי שִׁכְחָה,** הרי מפורש שכל שהעומר באויר שדהו ולא בשדהו ממש, אינו שכחה. דוחה הגמרא, לעולם נוהג דין שכחה גם בעומר העומד באויר שדהו, ומה שהעומר העליון כאן אינו שכחה, **שַׁאנִי הָתָם כֵּיוָן דְּאַחֲזִיק בֵּיהּ** בעל הבית לפני שהניחו על עומר אחר, שהרי בכך עוסקת הברייתא, **וְהָא בֵּיהּ** ואינו נעשה שוב הפקר מדין שכחה.

מקשה הגמרא, **אִי הָכִי** שטעם הפטור בעומר העליון הוא משום שזכה בו, **מַאי אִירְיָא** שנקטה הברייתא שהניחו **עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ, אֲפִילּוּ** אם יניחנו **כְּשָׁכְחָה נָמֵי** פטור מטעם זה, ומדוע נקטה הברייתא את הפטור דווקא באופן זה. מתרצת הגמרא, **אֵין הָכִי נָמֵי** – אכן היה לברייתא לנקוט את פטורו גם כשהניחו על גבי קרקע, שפטור משום שכבר זכה בו, **וְהַאי דְּקָתָנֵי** בברייתא שהניחו **עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ, מְשׁוּם** שרצתה לפרש גם את דינו של עומר **הַתַּחְתּוֹן** שנחלקו בו תנא קמא ורבי יהודה. מקשה הגמרא, כיצד תאמר שטעם הפטור של העומר העליון הוא משום שזכה בו, **וְהָא 'מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף' קָאָמַר** בברייתא, הרי מפורש שהטעם הוא משום שצף באויר. מתרצת הגמרא, **אֵימָא** – אמור בברייתא, **מִפְּנֵי שֶׁהוּא 'כְּצָף'** בתוספת כ"ף הדמיון, ופירושו, שכיון שזכה בו, אף שהניחו מידו, הרי הוא כאילו הוא צף עדיין מן השדה ומונח בידו, ולא חל עליו דין שכחה.

הגמרא חוזרת לענין עגלה ערופה. **אָמַר אַבָּיֵי, חֲרִינִי** כאן בפומבדיתא מוכן להשיב לכל שואל בעומק ובחריפות **כְּבֶן עֲזַאי** שהיה חריף והיה יושב ודורש **בְּשׁוּקֵי טְבֶרְיָא.** כיון שכך, **אָמַר לֵיהּ הַהוּא מְדִּרְבָּנָן לְאַבַּיֵי** – שני הרוגים מוטלים **זֶה עַל גַּבֵּי זֶה** ואחד משוך מעט מחברו, ומתוך כך יש לכל אחד מהם עיר קרובה אחרת, **מַהֵיכָן הוּא מוֹדֵד** את העיר המביאה עגלה ערופה. ויש בשאלה זו כמה צדדים, שהרי יתכן שההרוג התחתון קרוי 'טמון', שהעליון מסתירו, ואין מביאים עליו עגלה ערופה. ויתכן שההרוג העליון קרוי 'צף' מאחר שאינו נוגע בארץ, והרי אין מביאים עליו עגלה ערופה, כפי שלמדנו במשנה שאין מביאין עגלה ערופה בנמצא חלל צף. ומאידך יתכן שכיון שההטמנה או ההגבהה היא דרך מין במינו, שהוא אדם כמותו, אינו נחשב הפסק, ואין זה 'טמון' או 'צף'. ויתכן גם שסברת 'מין במינו' נכונה רק לגבי שלא יקרא 'טמון' ולא לגבי שלא יקרא 'צף'. או ההיפך, רק לגבי 'צף' ולא לגבי 'טמון'. וביאר השואל את הספק, האם נאמר שגם כשההטמנה היא דרך **מִן בְּמִינוֹ** שהרי הוא אדם כמותו, גם בכגון זה **הֲוֵי** התחתון **טָמוּן,** שאין סברת מין במינו נכונה לענין שלא יקרא 'טמון', אבל לענין שלא יקרא 'צף' סברת מין במינו נכונה היא, **וּמִן בְּמִינוֹ** – וכשההגבהה היא דרך מין במינו **לֹא הֲוֵי** בכך **צָף, וּמַעֲלִיוֹן מוֹדֵד** – והעיר הקרובה לעליון מביאה עגלה ערופה ולא הקרובה לתחתון. **אוֹ דִלְמָא,** גם כשההגבהה היא דרך **מִן בְּמִינוֹ, הֲוֵי** ההרוג העליון **צָף,** שאין סברת מין במינו נכונה לענין שלא יקרא 'צף', אבל לענין שלא יקרא 'טמון' סברת מין במינו נכונה היא, **וּמִן בְּמִינוֹ** – וכשההטמנה היא דרך מין במינו **לֹא הֲוֵי** בכך **טָמוּן, וּמַתַּחְתּוֹן מוֹדֵד** – והעיר הקרובה לתחתון מביאה עגלה ערופה ולא הקרובה לעליון. **אוֹ דִלְמָא,** גם כשההגבהה היא דרך **מִן בְּמִינוֹ הֲוֵי** בכך **טָמוּן, וּמִן בְּמִינוֹ הֲוֵי** כמו כן **צָף** שאין סברת מין במינו נכונה לא לענין שלא יקרא טמון ולא לענין שלא יקרא צף, **וְלֹא מַתַּחְתּוֹן מוֹדֵד וְלֹא מֵעֲלִיוֹן מוֹדֵד** – והן העיר הקרובה לעליון, הן הקרובה לתחתון, שתיהן אינן מביאות עגלה ערופה.

אָמַר לֵיהּ אביי,

תְּנִיתוּהָ – יש לפשוט חלק מספק זה מן הברייתא שהוזכרה לעיל בסוגיא, ששנינו בה, **עוֹמֵד שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר וְהֵנִיחוֹ עַל גַּבֵּי** עומר **חֲבֵירוֹ וּשְׁכָחוֹ, הַתַּחְתּוֹן שְׁכָחָה וְהָעֶלְיוֹן אֵינוֹ שְׁכָחָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מְשׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן, שְׁנֵיהֶן אֵינָן שְׁכָחָה, הַתַּחְתּוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמוּן, וְהָעֶלְיוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף.** ומבארת הגמרא את הראיה מן הברייתא, **סָבְרוּהָ** – סברו בני בית המדרש, **דְּהָנֵי תַּנָּאֵי** שבברייתא שנחלקו בדין העומר התחתון, ואף מי שמחייב בו בשכחה **כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לְהוּ, דְּאָמַר, 'כַּשָּׂדֶה' פֵּרַט לְטָמוּן** שאין נוהג בו דין שכחה, ולמרות כך מחייב תנא קמא את העומר התחתון בדין שכחה. **מַאי לָאו בְּהָא קָא מִיפַּלְגִי** תנא קמא ורבי שמעון בן יהודה, **דְּמַר** – רבי שמעון בן יהודה שפוטר **סָבַר,** שגם כשההטמנה היא באופן של **מִין בְּמִינוֹ** כמו בעניינו שהעומר התחתון נטמן תחת העומר העליון שהוא מינו, **הָוֵי** בכך **טָמוּן** ואינו נוהג בו דין שכחה. **וּמַר** – תנא קמא שמחייב **סָבַר,** שכשההטמנה היא באופן של מין במינו, אין העליון חשוב כהפסק, ולכך **לֹא הָוֵי טָמוּן** ונוהג בו דין שכחה. נמצא אם כך, שהשאלה ששאלו את אביי, האם סברת מין במינו נכונה היא לענין שלא יקרא טמון או לא, נחלקו בכך תנא קמא ורבי שמעון בן יהודה.

דוחה הגמרא, **לֹא,** אין לפשוט מברייתא זו, ולא בכך נחלקו תנא קמא ורבי שמעון, אלא **אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא סְבִירָא לְהוּ** שפוטר בעומר טמון, **דְּכוּלֵּי עָלְמָא** היו אומרים שגם כשההטמנה היא באופן של **מִין בְּמִינוֹ הָוֵי טָמוּן** ולא היה חל עליו דין שכחה. **וְהָכָא** בברייתא זו, חכמים ורבי שמעון בן יהודה **בְּפְלוּגְתָּא דְּרַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן קָמִיפַּלְגִי, דְּרַבָּנָן** שאמרו שיש לתחתון דין שכחה סוברים **כְּרַבָּנָן** שמחייבים את העומר הטמון. **וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה** שאמר שאין לתחתון דין שכחה סבר **כְּרַבִּי יְהוּדָה** שפוטר את העומר הטמון.

מקשה הגמרא, **אִי הָכִי** שרבנן שבברייתא מחייבים בדין שכחה בכל עומר טמון, **מַאי אִירְיָא** שנקטה הברייתא את המחלוקת באופן שהניח את העומר **עַל גַּבֵּי** עומר **חֲבֵירוֹ** שבכך יש מקום לומר שאין לתחתון דין טמון משום שההטמנה היא במינו, הרי לדבריך **אֲפִילּוּ** אם טמנו ממש **בְּעָפָר וּבְצְרוֹר נָמֵי** מחייבים רבנן. מתרצת הגמרא, **אֵין הָכִי נָמֵי** יכלה הברייתא לנקוט את המחלוקת גם כשטמנו בעפר או בצרור, **וְלִהוֹדִיעֲךָ כֹּחוֹ דְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר אֲפִילּוּ מִין בְּמִינוֹ הָוֵי טָמוּן** ואין נוהג בו דין שכחה, נקטה הברייתא את המחלוקת כשנטמן תחת עומר חברו.

תָּנוּ רַבָּנָן, נאמר בפסוק שנמצא 'חָלָל' שמשמעו הרוג בכלי ברזל, **וְלֹא** כשנמצא **חָנוּק.** וכמו כן 'חָלָל' משמעו שכבר הרוג **וְלֹא** כשנמצא **מֻפְרָךְ.** נאמר 'בָּאֲדָמָה' **וְלֹא** כשנמצא **טָמוּן בַּגַּל.** נאמר 'נוֹפֵל' **וְלֹא** כשנמצא **תָּלוּי בְּאִילָן.** נאמר 'בַּשָּׂדֶה' **וְלֹא** כשנמצא **צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר, בְּכוּלָּן** – בכל מצב שנמצא, בין אם הוא מפרפר או טמון או תלוי או צף, **אִם הָיָה חָלָל** – הרוג במכת חרב **עוֹרְפִין.**

תַּנְיָא, אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר יְהוּדָה, אָמְרוּ לוֹ חכמים **לְרַבִּי אֶלְעָזָר, אִי אַתָּה מוֹדֶה שֶׁאִם הָיָה חָנוּק וּמוּטָל בְּאַשְׁפָּה, שֶׁאֵין עוֹרְפִין** עליו, שכיון שלא הוכה במכת חרב, אין זה קרוי חלל, **אַלְמָא** גם **לְדִבְרֵיךְ דּוֹרְשִׁים 'חָלָל' וְלֹא חָנוּק, הָכָא נָמֵי** תדרוש **'בָּאֲדָמָה' וְלֹא טָמוּן בַּגַּל, 'נוֹפֵל' וְלֹא תָּלוּי בְּאִילָן, 'בַּשָּׂדֶה' וְלֹא צָף עַל גַּבֵּי מַיִם,** ומדוע בדרשות אלו אתה חלוק עלינו. אומרת הגמרא, **וְרַבִּי אֶלְעָזָר** שדורש רק את 'חלל' ולא את יתר הדרשות, טעמו הוא כי **'חָלָל' יְתֵירָא כְּתִיב** בפרשה זו פעמים רבות, ומן היתור הוא דורש למעט חנוק, אבל הפסוקים האחרים אינם מיותרים, ומן המשמעות עצמה לא משמע לו למעט.

שנינו במשנה, **נִמְצָא סָמוּךְ לַסֶּפֶר אוֹ לָעִיר שֶׁרוֹפָּה עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים כּוּתִים,** מבארת הגמרא את הטעם **דְּאָמַר** רבי יוסי בר יהודה **'בְּמֵת מִצְוָה קָנָה מְקוֹמוֹ** – בדין זה שמת מצוה שנמצא בשדה שקנה את מקומו לקוברו שם **קָמִיפַּלְגִי, וְהָכִי קָאָמַר** התנא של המשנה, הרוג זה שנמצא, לענין **לְקוֹבְרוֹ, קָנָה מְקוֹמוֹ** שנמצא בו וקוברים אותו שם, **וְהֵיכָא דְּנִמְצָא רֹאשׁוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד וְגוּפוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, מוֹלִיכִין הָרֹאשׁ אֵצֶל הַגּוּף** וקוברים אותו במקום שנמצא הגוף, **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר,** מוליכין **הַגּוּף אֵצֶל הָרֹאשׁ** וקוברים אותו במקום שנמצא הראש.

שנינו במשנה, **אוֹ לָעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין.** מבארת הגמרא, שהטעם שאין מודדין לעיר שאין בה בית דין, הוא משום **דִּבְעֵינָא** – שיש צורך שיתקיים מה שנאמר בפרשה 'זִקְנֵי הָעִיר', **וְלֵיכָא.**

שנינו בסוף המשנה, **אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא לְעִיר** שיש בה בית דין **כּוּ'.** מקשה הגמרא, **פְּשִׁיטָא, כֵּיוָן דְּתָנָא** כבר שאין מודדין **לְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין, אֲנָא יָדַעְנָא דְּאֵין מוֹדְדִין אֶלָּא לְעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּין.** מתרצת הגמרא, אילו לא שנינו אלא שעיר שאין בה בית דין אין מודדין לה, היינו אומרים, שאם העיר הקרובה אל החלל אין בה בית דין, אין מביאים עגלה ערופה כלל, ובתוספת זו שבמשנה **הָא קָא מַשְׁמַע לָן, כִּדְתַנְיָא** – את הדין השנוי בברייתא, **מִנַּיִן שֶׁאִם נִמְצָא** החלל **סָמוּךְ לְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין, שֶׁמְּנַיְּחִין אוֹתָהּ וּמוֹדְדִין לְעִיר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּין, תַּלְמוּד לוֹמַר "וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא"** ומלת 'עיר' יתירה היא, שהיה יכול לומר ולקחו זקניה, ומן היתור אנו למדים שגם כשהעיר הקרובה אין בה בית דין, **מִכָּל מָקוֹם** מביאה העיר הקרובה ביותר שיש בה בית דין.

משנה. נִמְצָא ההרוג **מְכֻוָּן בֵּין שְׁתֵּי עֲיָרוֹת** בדיוק באותה מידת קירבה, **שְׁתֵּיהֶן מְבִיאוֹת שְׁתֵּי עֶגְלוֹת, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְאֵין יְרוּשָׁלַיִם מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָּה** גם כשהיא העיר הקרובה אל החלל. **נִמְצָא רֹאשׁוֹ** של ההרוג **בְּמָקוֹם אֶחָד** לחוד, **וְגוּפוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, מוֹלִיכִין הָרֹאשׁ אֵצֶל הַגּוּף, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר,** מוליכין **הַגּוּף אֵצֶל הָרֹאשׁ.**

גמרא. אומרת הגמרא, **מַאי מַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר** במה שאמר שאם נמצא מכוון בין שתי עיירות, שתיהן מביאות, **קָסָבַר, אֶפְשָׁר לְצַמְצֵם** – יש אפשרות לצמצם ולדייק, שמה שנמצאו שתי העיירות מכוונות במדה, אכן מדידה נכונה היא וקרובות הן במידה שוה, ואין אחת קרובה מחברתה אפילו במשהו, שאם נאמר שאי אפשר לצמצם, והמדידה שלנו אינה מדוייקת, הרי זה ספק מי מהן הקרובה, ועל שתיהן להביא עגלה אחת בשותפות, ולהתנות, שאם היא אינה העיר הקרובה, הרי היא מקנה את חלקה בעגלה לעיר האחרת. ועוד סבר רבי אליעזר, שאף אמרה תורה 'קרובה' בלשון יחיד, אין קפידא שתהיה רק אחת שמביאה, אלא לאו דווקא הוא, **וּ'קְרוֹבָה' וַאֲפִילּוּ קְרוֹבוֹת.**

שנינו במשנה, **וְאֵין יְרוּשָׁלַיִם מְבִיאָה עֶגְלָה עֲרוּפָּה.** מבארת הגמרא את הטעם, **דְּאָמַר קְרָא** 'באדמה אשר ה' אלקיך נותן לך **לְרִשְׁתָּהּ'** שמשמעו, שהוא מקום שעלה ונחלק בגורל, **וְקָסָבַר** התנא של המשנה **יְרוּשָׁלַיִם לֹא נִתְחַלְּקָה לְשִׁבְטִים** לפי הגורל, אלא היא נחלת הכלל.

שנינו במשנה, **נִמְצָא רֹאשׁוֹ בְּמָקוֹם** אחד וגופו במקום אחר, מוליכין הראש אצל הגוף דברי רבי אליעזר, רבי עקיבא אומר הגוף אצל הראש **כּוּ'.** שואלת הגמרא, רבי אליעזר ורבי עקיבא **בְּמַאי קָמִפַּלְגִי** – לענין מה נחלקו, **אִילֵימָא לְעִנְיַן מְדִידָה** של העיר הקרובה **קָמִיפַּלְגִי,** ומוליכין הראש אצל הגוף, היינו שמודדין מהגוף, **הָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא** בהמשך המשנה שנחלקו תנאים **מֵאַיִן הָיוּ מוֹדְדִין** האם מטיבורו או מחוטמו או מצווארו, **מִכְּלָל דִּרְישָׁא** שעוסקת כשהראש והגוף היו בשני מקומות **לֹא בִּמְדִידָה עָסְקִינַן,** שהרי לענין מדידה ברור לנו לפי כל שיטה מהיכן מודדים.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, רבי אליעזר ורבי עקיבא שבמשנה, אינם עוסקים במדידת עגלה ערופה, אלא **בְּמֵת מִצְוָה קָנָה מְקוֹמוֹ** – בדין זה שמת מצוה שנמצא בשדה שקנה את מקומו לקוברו שם **קָמִיפַּלְגִי, וְהָכִי קָאָמַר** התנא של המשנה, הרוג זה שנמצא, לענין **לְקוֹבְרוֹ, קָנָה מְקוֹמוֹ** שנמצא בו וקוברים אותו שם, **וְהֵיכָא דְּנִמְצָא רֹאשׁוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד וְגוּפוֹ בְּמָקוֹם אַחֵר, מוֹלִיכִין הָרֹאשׁ אֵצֶל הַגּוּף** וקוברים אותו במקום שנמצא הגוף, **דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר,** מוליכין **הַגּוּף אֵצֶל הָרֹאשׁ** וקוברים אותו במקום שנמצא הראש.

המשך בעמוד כד

ומבארת הגמרא את טעם המחלוקת, **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי, מַר** – רבי אליעזר **סָבַר, גּוּפֵיהּ בְּדוֹכְתֵּיהּ נָפִיל** – גופו של ההרוג במקום שעמד בו בשעת המכה שם נפל, ואילו **רֵישָׁא דְּנָאדֵי וְנָפִיל** – הראש דרכו לנוד ממקומו וליפול במקום אחר, ולכך קוברים אותו במקום הגוף, ששם היא נפילתו. **וּמַר** – רבי עקיבא **סָבַר, רֵישָׁא הֵיכָא דְּנָפִיל נָפִיל** – הראש דרכו ליפול במקום שהותז ונהרג, ואילו **גּוּפָא הוּא דְּרָהִיט אָזִיל** – הגוף דרכו לרוץ אחר שהוכה וליפול במקום אחר, ולכך קוברים אותו במקום הראש, ששם היא נפילתו.

שנינו במשנה, **מֵאַיִן הָיוּ מוֹדְדִין**, רבי אליעזר אומר מטיבורו, רבי עקיבא אומר מחוטמו. מבארת הגמרא, **בְּמַאי קָמִיפַּלְגִי** התנאים שבמשנה, **מַר** – רבי עקיבא **סָבַר, עִיקָּר חִיּוּתָא בְּאַפֵּיהּ** – עיקר חיותו של האדם היא באפו, וממילא שם היא עיקר ההריגה שבו, ולכך מודדין מחוטמו. **וּמַר** – רבי אליעזר **סָבַר, עִיקָּר חִיּוּתָא בְּטִבּוּרֵיהּ** – עיקר חיותו של האדם היא בטיבורו, וממילא שם היא עיקר הריגתו, ולכך מודדין מטיבורו.

שואלת הגמרא, **לֵימָא** מחלוקת רבי אליעזר ורבי עקיבא, **כִּי הָנֵי תַּנָּאֵי** – תלויה במחלוקת תנאים אלו, ששנינו בברייתא, **מֵהֵיכָן הַוָּלָד נוֹצָר** – מתחיל להווצר במעי אמו, **מֵרֹאשׁוֹ, וְכֵן הוּא אוֹמֵר "מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גּוֹזִי"** שפירושו, אתה יצרתני במעי אמי מראשי, ומנין ש'גוזי' הוא כינוי לראש, **וְאוֹמֵר, 'עָוִי נְזֵרֵךְ וְהַשְׁלִיכִי' וְגוֹ"** שפירושו גזיזת שער הראש. **אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר**, הוולד מתחיל להווצר **מִטִּבּוּרוֹ, וּמְשַׁלֵּחַ שָׁרָשׁוֹ אֵילָךְ וְאֵילָךְ**, ואם כך נאמר, שרבי עקיבא שאמר שעיקר חיותו של אדם היא באפו, הוא משום שסבר כתנא קמא שתחילת יצירתו היא מראשו, ורבי אליעזר שאמר שעיקר חיותו של אדם היא בטיבורו, הוא משום שסבר כאבא שאול שתחילת יצירתו היא מטיבורו.

משיבה הגמרא, **אֲפִילּוּ תֵּימָא** שרבי עקיבא הסובר שמודדין מחוטמו סבר כשיטת **אַבָּא שָׁאוּל** שיצירת הולד היא מטבורו, **שַׁע כָּאן לֹא קָאָמַר אַבָּא שָׁאוּל, אֶלָּא לְעִנְיַן יְצִירָה, דְּכִי מִיתְּצַר וְלָד מִמְּצֵי עֲתֵיהּ מִיתְּצַר** – שכשנוצר הוולד מאמציעתו נוצר, **אֲבָל לְעִנְיַן חִיּוּתָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא** יודו שעיקר החיות **בְּאַפֵּיהּ הוּא, דִּכְתִיב, "כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו וְגוֹ"**.

עוד שנינו במשנה שיטה שלישית, **רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, מִמָּקוֹם שֶׁנַּעֲשָׂה חָלָל, מַצְנְפִירוּ**. מבארת הגמרא, **מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב, דִּכְתִיב "לְתַת אוֹתָהּ אֶל צַוְּארֵי חַלְלֵי רְשָׁעִים"**, הרי שה'חללות' קרויה על שם הצואר, ובעניינו הלא נאמר 'אשר סביבות החלל'.

משנה. אחר שמדדו זקני הסנהדרין אל העיר הקרובה, **נִפְטְרוּ וְזִקְנֵי יְרוּשָׁלַיִם וְהָלְכוּ לָהֶן, וְזִקְנֵי אוֹתָהּ הָעִיר** שנמצאת קרובה **מְבִיאִין עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְעוֹל** – כלי שמניחים אותו על הבהמה כדי לכוון החרישה שתהיה כראוי, **וְאֵין הַמּוּם פּוֹסֵל בָּהּ, וּמוֹרִידִין אוֹתָהּ לְנַחַל אֵיתָן**, ומהו **אֵיתָן, כְּמַשְׁמָעוֹ, קָשֶׁה** – שהוא בארץ סלע, שהיא קשה, ומכל מקום **אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ אֵיתָן כָּשֵׁר**, שלא נאמר איתן אלא למצוה. **וְעוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּקוֹפִּין** – בסכין גדול **מֵאֲחוֹרֶיהָ** ממול ערפה, **וּמְקוֹמָהּ** שנערפה בו **אָסוּר מִלְּזָרֵעַ וּמִלַּעֲבוֹד** בו לעולם, **וּמוּתָּר לִכְרוֹךְ שָׁם פִּשְׁתָּן, וּלְנַקֵּר** – לסתת **שָׁם אֲבָנִים** אחר העריפה, מכיון שאינם עבודת קרקע. **וְזִקְנֵי אוֹתָהּ הָעִיר רוֹחֲצִין אֶת יְדֵיהֶן בְּמַיִם בְּמָקוֹם עֲרֵיפָה שֶׁל עֶגְלָה, וְאוֹמְרִים, 'יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ'**, תמה התנא, **וְכִי עַל דַּעְתֵּינוּ עָלְתָה שֶׁזְּקֵנֵי בֵית דִּין שׁוֹפְכֵי דָמִים הֵן** שהוצרכו לומר 'ידינו לא שפכו את הדם', **אֶלָּא** 'ידינו לא שפכו' הכוונה, שלא גרמנו שישפך דמו, והיינו, **שֶׁלֹּא בָּא** ההרוג **עַל יָדֵינוּ וּפְטַרְנוּהוּ (בְּלֹא מָזוֹן)** שאם שלחנו אותו ללא מזון, יש לחוש שעל ידי כך הוצרך לגזול מן הבריות ומתוך כך נהרג, **וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ** הכוונה, **וְלֹא רְאִינוּהוּ וְהִנַּחְנוּהוּ** ללכת לדרכו יחידי **(בְּלֹא לְוָיָה)**,